

LAV mõisted ja töövahendid: kuidas need organisatsiooni jaoks tööle panna?

Kristina Mänd

EMSLi suvekool, 05.09.2015

Legitiimsus

- Ühenduse legitiimsus (ingl *legitimacy*), ka õiguspärasus, tuleneb tema suutlikkusest olla vastutav ja avatud ning tähendab, et tema peamised huvigrupid (liikmed, rahastajad, vabatahtlikud, töötajad jne) teavad ja usuvad, et ühenduse eesmärk, tegevused ja soovitud mõju on seaduslikud, arusaadavad, vastuvõetavad, mõistlikud ja vajalikud ning on kooskõlas üldiste ühiskondlike väärtuste ja tavadega.
- Legitiimsuse tagavad inimesed, kompetentsus ja suhted, saavutused, maine (sarnane indiviidi CV-ga) – miks Sa arvad, et just Sina oled õige raha saama, olema kaasatud, olema arvestatud, olema tõsiseltvõetav jne?
- Ühendus peab olema legitiimne organisatsioonina (et oleks kindlus, et ühendus pole mingi nali või pettus) ja legitiimne kõnelema teemal, mida ta esindab, mille eest ta kostab või mida ta promob.

“Legitiimsus on tunnetus, et organisatsioon on seaduspärane, vastuvõetav ja tema tegevus on õigustatud. Seepärast on tal õigus ühiskonnas olla ja midagi teha. Legitiimsel ühendusel on rohkem võimu, rohkem jõudu ja ta on edukam.”

Michael Edwards, endine valitsemise ja kodanikuühiskonna direktor Fordi Fondis

Avatus

- Avatuse, ka läbipaistvuse (ingl *transparency*) all mõtleme ühenduse tegutsemist ja olemist kujundavaid ja kirjeldavaid arenguid, põhimõtteid ja väärtusi; nende avatust ja selgust, ning ühenduse tegutsemise ja tema käsutuses oleva teabe avalikustamist ning proaktiivset jagamist.
- Avatuse abil suureneb legitiimsus, kujunevad väärtused ja organisatoorne suutlikkus.
- Avatuse tagavad:
 - üldised põhimõtted (põhiseadus, rahvusvahelised dokumendid)
 - riiklikud standardid (seadused, EKAK)
 - sektori standardid (eetikakoodeks, kaasamise hea tava)
 - valdkondlikud standardid (nt ajakirjanduse eetikakoodeks)
 - organisatsiooni standardid (nt arengukava, tegevuskava, juhtorgani tööstiil).
- Avatus on tundlik keskkonna ja poliitilise olukorra suhtes.

Vastutavus

- Vastutavuse aluseks on käitumine, missiooni täitmine, eesmärkide saavutamine ja tegutsemine (sihtrühmadele lubatud) kokkulepitud, lubatud ja tõendatud viisil ehk vastamine ootustele.
- Vastutavus (ingl *accountability*) on võti legitiimsusele, mis omakorda annab õiguse olla ja tegutseda ühiskonnas.
- Vastutavuse tagavad sellised protsessid, mille läbi tekib ja püsib arusaam ühenduse legitiimsusest: õiguslikkus, aruandlus (nt aastaaruanne, ühiskondlik aruanne, keskkonnanaruanne), vahendite kasutamine, mõju hindamise mudel, selge muutuse teooria, järelvalve ja hindamine, nõukogu/ juhatuse tegevus jne.
- Vastutusvõimeline, avatud ja aus käitumine annab ühendusele ühiskonna silmis õiguse tegutseda ja sõna võtta.

Ühenduse vastutavus annetaajate ja toetajate ees, kes annavad talle vahendeid ning seadusandja ees, kes määravad seaduslikud raamid (nö ülespoole vastutavus)

Ühenduse vastutavus oma kasusaajate ja klientide ees, kes kasutavad ühenduse teenuseid ja liikmete ees, kelle nimel kõneldakse ja kes ootavad esindatust (nö allapoole vastutavus)

VASTUTAVUS

Ühenduse vastutavus partnerite, liitlaste ja teiste ühenduste ees, kellega koos tehakse tööd ja kelle tegevust ühendus mõjutab (nö väljapoole vastutavus)

Ühenduse vastutavus oma töötajate, nõukogu, vabatahtlike jt inimeste ees, kes panustavad oma oskusi ja aega ühenduse toimimisse ja tegevusse (nö sissepoole vastutavus)

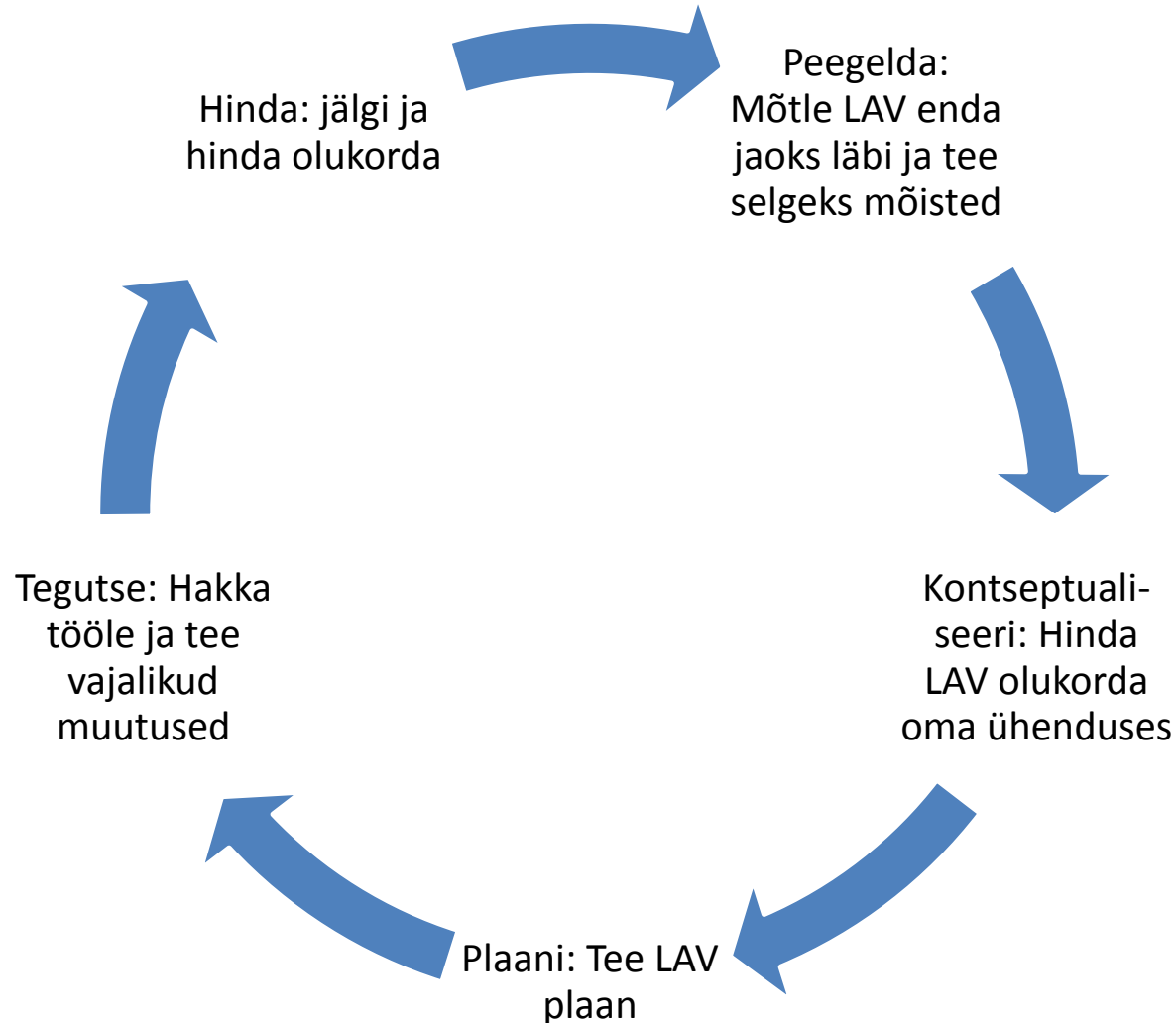
- **Ühendus on vastutav**, kui tal on paigas aruandluse, vahendite kasutamise, kaasamise, mõju hindamise, juhtimise ja valitsemise protsessid ja vahendid, ta järgib vajalikke koodekseid ja täidab oma vastutust nii üles, alla, sisse- ja väljapoole.
- **Ühendus on avatud**, kui ta on proaktiivne, selge ja aus oma töö, otsustamisprotsesside, plaanide, tegevuste, info, saavutuste ja ebaõnnestumiste kohta.
- **Ühendus on legitiimne**, kui tema eesmärgid ja tegevus on avatud, vastutav ja mõistlik, tal on tunnustatud inimesed, kompetentsus ja teadmised oma teemast ja sihtrühmast (organisatsiooni Curriculum Vitae).

Mõju efekt

Tee tööd
edasi, aga
tee
paremini

Kui ise ei
tee, siis
täidad
teiste omi

Kuidas olla LAV?

LAV valdkonnad

- Ühenduse üldine LAV (legitiimsus, avatus ja vastutavus)
- LAVi järelvalve
- **Demokraatlik juhtimine (sh valitsemine) ja toimimine**
- **Mitmesuunaline vastutavus ja aruandmiskohustus**
- **Vahendite ja vara heaperemehelik ning säästlik kasutamine**
- **Sõltumatus ja huvide konflikti vältimine**
- Kaasamine
- Kommunikatsioon:
 - tegutse ja siis räägi;
 - räägi ootustest ja plaanidest;
 - hoidu luiskamisest;
 - **anna aru.**

Eetikakoodeks

- Demokraatlik juhtimine ja toimimine
- **Kodanikujuulgus ja hoolivus**
- Vahendite ja vara heaperemehelik ning säästlik kasutamine
- Vastutus ja aruandmiskohustus
- Avatus ja läbipaistvus
- Sõltumatus ja huvide konflikti vältimine
- Sõnapidamine ja **ideede autorluse tunnustamine**
- **Sallivus**

Oleme legitiimne, kui meil on:

- korras **põhikiri**
- **muud meile vajalikud dokumendid**
- arusaav **missioon, eesmärgid ja strateegia**
- jagatud **väärtused**
- vajalikud, hinnatud ja õigustatud **tegevused** (ja mitte ainult meie meelest!)
- **huvirühmad, kes on rahul meie** tulemustega ja tegevuste kvaliteediga
- demokraatlik ja professionaalne **valitsemine, juhtimine ja toimimine**
- oskuslik **vabatahtlike** kasutamine
- poliitika ja põhimõtted, mis tagavad **rahalise ja poliitilise sõltumatuse**
- vajalik **platvorm**, et koos eesmärke saavutada (nt liikmed)
- **Õigussuhted** teistega
- tunnustatud **inimesed**
- kompetentsus ja teadmised oma **teemast ja sihtrühmast**
- **maine** nii sihtrühmade kui ka teiste sidusrühmade silmis
- **saavutused ja mõju**

Oleme avatud, sest meil on:

- **proaktiivne**, selge ja aus lähenemine ja suhtlemine
- **kodukal kättesadavad** missioon, eesmärgid, plaanid jne.
- selged **otsustusmehhanismid ja tööpõhimõtted**
- **vahendite kogumise** plaan ja/või hea tava
- **taotlused ja vahendite kogumine** (sh eelarved), mis on **kooskõlas** meie missiooni ja eesmärkidega
- toimiv **sisekommunikatsioon** (sh kaasamine)
- selged protseduurid **eestkosteks ja poliitikaseisukohtade** võtmiseks
- mõistlik ja arusaadav **sihtrühmade kaasamine**
- selged põhimõtted **info kogumiseks, kasutamiseks ja tõendamiseks**
- **audiitor** (või muu kontroll), väliseid hindajaid ja **demokraatlikud valimisviisid**

Oleme vastutavad (protsess ja vahendid), sest meil on:

- **vastutavus üles, alla, sisse ja väljapoole** läbi mõeldud
- **eneseregulatsioonireeglid**
- sobiv **valitsemisstruktuur** ja arusaadav **juhatuse/ nõukogu valimis- ja töökord**
- sobiv **inimeste ning vahendite** leidmise süsteem
- **finantspõhimõtted**, mis tagavad meie sõltumatuse ja avatuse ning selgitavad vahendite kasutamist
- **kaasamise põhimõtted**
- **mõju** saavutamise ja hindamise mudel
- **tagasiside** kogumise viis
- **kommunikatsioonikanalid** ja sõnumid
- **probleemide ja kaebustega** tegelemise kord
- **professionaalne suhtumine** oma töösse ja organisatsiooni
- **tõendatud seisukohad**, me ei vassi ja kasutame ausaid tööpõhimõtteid
- **aastaruanne**, rahastajatele tehtud aruanded, ja kasutame ka sotsiaalseid aruandeid, tegevusaruandeid, finantsaruandeid, keskkonnaaruandeid jms.

TÄNAPÄEVASTE EDUKATE ORGANISATSIOONIDE VÕTMEOMADUSED

- intelligentsus ehk õppimisvõime ja selle praktilise rakendamise oskus;
- avatus tööprotsessides, lähenemistes, inimestega suhtlemises ja ideede kasutamises;
- teadmiste mobiliseerimine ja pikaajaline mõtlemine, järjepidevus ning kiire reageerimine.

ÜHISKONDLIKU ARENGU JA EDU TEGURID

- Kasvatada usaldust
- Luua turvatunnet
- Levitada teadmisi
- Kujundada mõistlikke harjumusi

Allikas: Geoff Mulgan

Kuidas suhtuda:

ÜLDSE EI SOBI ↓↓

“Meil on hea missioon; me juba oleme LAV.”

“LAV pole meie jaoks mingi teema.”

“Mina ei tea, ei saa aru ja aega ka pole.”

“Meie ei saa olla LAV, sest meil on selline teema.”

“LAV pole meie jaoks kasulik.”

↑ VÄGA HEA

“Me teeme endast kõik, et end hinnata ja vaadata, kus me saaksime teha paremini.”

“Me vastutame, et meie poolt antavad info ja sisendid on õiged ja tõenduspõhised.”

“Kui me tahame olla kaasatud, siis me anname endale aru, et peame näitama ja tõestama oma legitiimsust. Me oleme valmis.”

“Me anname endast parima, ja investeerime aega ja pühendumist, et olla LAV.”